

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki

Wydział Wokalno-Aktorski

Anna Domżańska

Praca Doktorska

**Uniwersalny wymiar tekstów Agnieszki Osieckiej w
odniesieniu do stylistyki bossa-novy.**

dyscyplina artystyczna - wokalistyka

specjalność - śpiew rozrywkowy

Promotor:

prof.zw.dr hab. Piotr Kusiewicz

Akademia Muzyczna im.Stanisława Moniuszki w Gdańsku

Gdańsk 2016

STRESZCZENIE

Celem niniejszej pracy jest zaprezentowanie, na podstawie wybranych utworów z muzyką różnych kompozytorów do słów Agnieszki Osieckiej, efektów połączenia jej tekstów ze stylistyką bossa-novy oraz nowej jakości tychże utworów dzięki dokonaniu tej artystycznej transformacji.

Praca doktorska składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym przybliżam postać Agnieszki Osieckiej opierając się na jej biografii oraz przedstawiam jej twórczość artystyczną.

Rozdział drugi jest poświęcony bossa-novie jako gatunkowi muzycznemu charakteryzującemu się specyficznymi cechami ale również genezie jej powstania w kontekście historycznym. Przybliżając ten gatunek przedstawiłam najwybitniejszych kompozytorów oraz wykonawców tej stylistyki w oparciu o publikacje amerykańskie, nieprzetłumaczone dotychczas na język polski.

Wreszcie w podrozdziale pt. „bossa-nova w Polsce” prezentuję kompozytorów oraz wykonawców polskich, którzy na przestrzeni lat sięgnęli po tą stylistykę i „przetransponowali” ją na warunki polskie w oparciu o rodzimą, „słowiańską” percepcję.

Rozdział trzeci zagłębia się w muzyczną stronę twórczości Agnieszki Osieckiej podkreślając, na podstawie wydanych X tomów „Wielkiego Śpiewnika Agnieszki Osieckiej” wydanych na przestrzeni lat 2004-2009 przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne SA Kraków, różnorodność stylistyk w jakich wykonywane były utwory do jej tekstów. Ponieważ po twórczość poetki wciąż sięgają coraz to inni artyści, przedstawiłam zjawisko coverów oraz najbardziej znanych wykonawców jej piosenek, którzy poświęcili w całości swoje nowe płyty jej utworom.

W rozdziale czwartym opisuję pod względem formalnym utwory zamieszczone na płycie CD pt. „O zmierzchu”, która jest dziełem artystycznym w ramach przewodu doktorskiego.

Płyta zawiera 10 utworów:

1. Dookoła noc się stała / muz. Adam Sławiński
2. Nie jest źle / muz. Krzysztof Komeda
3. Pensjonat „Perła Jezior” / muz. Adam Sławiński
4. Czarodzieje / muz. Andrzej Zieliński
5. Luna Srebrnooka / muz. Seweryn Krajewski
6. Jak pięknie jest umierać między gołębiami / muz. Andrzej Zieliński
7. Ja nie chcę spać / muz. Krzysztof Komeda
8. Dom na jednej nodze / muz. Jacek Mięka
9. Parę pytań / muz. Jan Ptaszyn Wróblewski
10. Życie nie stawia pytań / muz. Seweryn Krajewski

Słowa do wszystkich utworów napisała Agnieszka Osiecka.

Rozdział ten opisuje zmiany w melodyce, rytmice, harmonii, dodane elementy improwizacyjne, oraz sposób interpretacji w odniesieniu do pierwowzoru każdego z poszczególnych utworów zamieszczonych na płycie. Dla precyzyjniejszego unaocznienia zmian wprowadzonych w kolejnych utworach posłużyłam się przykładami nutowymi.

Ostatni podrozdział poświęcony jest specyfice używania aparatu głosowego podczas wykonywania utworów w stylistyce bossa-novy.

Zakończenie podsumowuje treści zamieszczone w powyżej wymienionych rozdziałach.

Rozpoczynając pracę nad doktoratem zdawałam sobie sprawę, że wchodzę w obszar muzyczny mało znany i popularny w Polsce, jakim jest bossa-nova. Wielu ludzi na świecie traktuje utwory napisane w tej stylistyce jako standardy powstałe w Stanach Zjednoczonych. Słyszą kolejne covery wykonywane przez znanych wokalistów jazzowych z całego świata, śpiewane w języku angielskim z improwizacjami techniką scat lub wokalizami. Niewielu zdaje sobie sprawę, że bossa-nova narodziła się w Brazylii i pierwotnie wykonywana była tylko w języku portugalskim, bez wokalnych improwizacji, ponieważ te były zarezerwowane wyłącznie dla instrumentalistów. Niezwykła jest droga, którą bossa-nova przywędrowała na światowe rynki muzyczne. Dzięki politycznej strategii rządu amerykańskiego, który w obawie o zbyt wielki wpływ komunistycznej Kuby na Brazylię postanowił przybliżyć kulturę zachodnią społeczeństwu brazylijskiemu poprzez organizowanie tras koncertowych amerykańskich muzyków. W ten sposób doszło do wymiany nowych trendów muzycznych pomiędzy artystami. Dwóch doskonałych amerykańskich muzyków: Stan Getz i Charlie Byrd zostało wielbicielami tej stylistyki i zainspirowani jej niezwykłością i pięknem wydali album instrumentalny poświęcony właśnie temu gatunkowi. Utwory z płyty „Big-Band Bossa Nova” (1962, Verve Records) natychmiast podbiły rynek muzyczny w Stanach Zjednoczonych, sprzedając się w milionowym nakładzie. Kolejnym najważniejszym wydarzeniem, które spowodowało ogromny wzrost popularności bossa-novy był koncert, który odbył się pod koniec 1962 roku w Carnegie Hall. Zostali na niego zaproszeni najbardziej znani muzycy brazylijscy, tworzący i wykonujący bossa-novę; m. i. Antonio Carlos Jobim, Vinicius de Moraes, Baden Povell, João Gilberto, Carlos Lyra, Sergio Mendes, Luis Bonfá i wielu innych. O popularności i zapotrzebowaniu na ten gatunek muzyczny świadczy ilość płyt, wydanych przez wytwórnię „Elenco Record”. W kolejnych latach, 1963-1968 wydano ponad 60 albumów z nagraniami nowej brazylijskiej muzyki. Wielu amerykańskich muzyków jazzowych w swoim repertuarze zaczęło sięgać po nową stylistykę. Powstały nowe angielskie tłumaczenia tekstów brazylijskich piosenek, chętnie wykonywanych przez wielkich wokalistów tamtych czasów: Franka Sinatrę, Ellę Fitzgerald czy Jona Hendrickse'a. Bossa-nova wykonywana przez tak wybitnych artystów musiała ewoluować; pojawiły

się bogate opracowania harmoniczne, części improwizacyjne wykonywane przez wokalistów w postaci wokaliz lub techniką scat. Jednak niezmienna pozostała treść utworów, która ma nieprzecenione znaczenie w postrzeganiu tego materiału muzycznego przez kolejnych wykonawców, oraz sposób śpiewania utworów. Bez względu na upływający czas i różne podejście kolejnych artystów do tego materiału muzycznego, słuchacz może być pewien, że jego oczekiwania będą spełnione, ponieważ piękno słowa i sposób jego przekazu, zawiłości rytmu czy linii melodycznej pozostaną niezmiennione, przyniosą spokój, nostalgię i ukojenie.

Podobnie jest z utworami Agnieszki Osieckiej; bez względu na to, kto jest autorem muzyki do jej piosenek, kto napisał kolejną nową aranżację oraz kto wykonuje ten materiał, utwory jej autorstwa zawsze spełniają oczekiwania słuchacza, ponieważ poziom literacki, jego artyzm jest wartością samą w sobie.

Agnieszka Osiecka tworzyła kolejne utwory na przestrzeni całego życia wzbogacając ich zawartość poprzez zdobywane doświadczenia i niezwykły dystans do otaczającego świata, przede wszystkim była jednak człowiekiem, który doświadczał często boleśnie i potrafił o tym pisać w sposób piękny i zrozumiały. Genialny obserwator rzeczywistości i natury ludzkiej... Aktualność jej spostrzeżeń, ponadczasowość tematów, które porusza w swoich piosenkach i to, co wspólne z bossa-novą - umiejętność wprowadzenia słuchacza w swój świat, nawiązanie intymnego dialogu z odbiorcą, którego traktuje jak przyjaciela i powiernika, składa się na sukces i trwałość jej twórczości. Warto zauważyć, że w jej utworach pojawiają teksty żartobliwe, traktujące rzeczywistość z „przymrużeniem oka”, ale nie pojawiają się złe emocje skierowane na drugiego człowieka; nie ma złości, nienawiści, chęci zemsty, odwetu i ten fakt również łączy jej twórczość ze stylistyką bossa-novy.

Dlatego postanowiłam połączyć w swoim dziele artystycznym te dwa niezwykle światy: literacki - Agnieszka Osiecka, oraz muzyczny - bossa-nova.

Najpiękniejszym prezentem dla współczesnych wokalistów w Polsce jest wspaniałe wydanie twórczości poetki w postaci X-tomowego „Wielkiego Śpiewnika Agnieszki Osieckiej”, który zawiera 418 piosenek. W Polsce chyba żaden autor tekstów piosenek nie doczekał się tak wspaniałego wydania swojej twórczości. Wielkie znaczenie w propagowaniu dorobku poetki odgrywa „Fundacja Okularnicy im. Agnieszki Osieckiej”, powołana przez jej córkę, Agatę Passent. Fundacja ta zajmuje się nie tylko porządkowaniem spuścizny po poetce ale także popularyzowaniem jej dorobku. Dzięki działaniu fundacji od lat corocznie odbywa się konkurs wokalny pt. „Pamiętajmy o Osieckiej”, gdzie młodzi artyści mają możliwość zaprezentować własne covery piosenek Osieckiej.

Mam nadzieję, że niniejsza praca przyczyni się również do propagowania dorobku twórczego niezwyklej poetki, z naciskiem na uniwersalizm i ciągle możliwości przeniesienia jej tekstów na nowe, nieznanne obszary muzyczne.

Mam również nadzieję, że informacje, które zawarłam w części doktoratu, poświęconej bossa-novie,

pozwolą przybliżyć tę stylistykę młodym wokalistom w Polsce i zachęcą do umieszczenia utworów z tego gatunku w swoim repertuarze.

Jako pedagog od lat pracuję nad tym, aby każdy młody artysta znał twórczość Agnieszki Osieckiej i mógł w praktyce zmierzyć się z niezwykle wartościowymi dziełami artystycznymi, jakimi są jej piosenki.

Bibliografia

Źródła:

1. Zbiory nutowe:

- *Wielki Śpiewnik Agnieszki Osieckiej*, t. I-X, PWM Kraków SA2004 – 2009
- *Bossa nova*, Jamey Aebersold, Jazz, Antonio Carlos Jobim, volume 98. Play-a-long, Book and CD set.

2. Literatura:

- Castro R., *Bossa Nova, The Story of the Brazilian Music That Seduced the World*, Chicago 2000
- Lamb A., Hamm Ch., *Popular Music*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ed. by S. Sadie, vol. 15, London 1995
- McGowan Ch., Pessanha R., *The Brazilian Sound*, Temple University Press, Philadelphia 1998
- Niedziela J., *Historia jazzu. 100 wykładów*, Katowice 2009
- Osiecka A. *Galeria Potworów*, Prószyński i S-ka SA 2004
- Osiecka A., *Rozmowy w tańcu*, Prószyński i S-ka, Wydawnictwo Tenten, Warszawa 1992
- Panek W., *Encyklopedia muzyki rozrywkowej*, wyd. Bertelsmann Media Sp. z o.o., Warszawa 2000
- Peterson G., Baker S. “*Bossa Nova And The Rice Of Brazilian Music In The 1960s*”, Soul Jazz Book 2010 England
- Sadie S. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Second ed. Vol.4, Oxford 2001
- Shepard J., Laing D., Horn D., *Continuum Encyclopedia of Popular Music of the World*, p. 2, Locations, London 2005
- Tarasiewicz B., *Mówię i śpiewam świadomie*, UNIVERSITAS, Kraków 2006
- Z. Turowska, *Agnieszki. Pejzaże z Agnieszka Osiecką*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2000

3. Zasoby internetowe:

<http://www.trojkofan.trojka.info/historia.html>

<http://www.okularnicy.org.pl>

<http://wyborcza.pl/2029020,76842,11443959.html> (12.05.2013)

<http://www.astrudgilberto.com> (10.07.2013).

[Wikipedia.org/wiki/Bossa Nova Combo](http://Wikipedia.org/wiki/Bossa_Nova_Combo) (12.07.2013).

[Velovepolish jazz.blogspot.com](http://Velovepolishjazz.blogspot.com) (13.04.2010–12.07.2013); [pl.wikipedia.org/wiki/Novi Singers](http://pl.wikipedia.org/wiki/Novi_Singers) (12.07.2013).

Artykuł Mariusza Gradowskiego, w: Culture.pl (11.2011).

H. Kuźniak, *Zagadnienia omawiane podczas spotkania Poniedziałki pod Królami w dniu 7 kwietnia 2014r.* Wersja elektroniczna: www.zaiks.org.pl/775,191 (dostęp: 15.11.2015).

<http://www.muzyka-rozrywkowa.cba.pl/muzyka-rozrywkowa-poczatek.html> (dostęp: 15.11.2015).

<http://www.rmfcclassic.pl/encyklopedia/rozrywkowa-muzyka.html> (dostęp: 15.11.2015).

<http://www.zpav.pl/fryderyk/nominowani/index.php?year=2009> (dostęp: 20.11.2015).

<http://bestsellery.zpav.pl/wyroznienia/platynoweplatyny/cd/archiwum.php?year=2009#title> (dostęp: 20.11.2015).

<http://rmfon.pl/artysci/anna-serafinska,13139.html> (dostęp: 21.11.2015).

<http://www.polishmusic.ca/skok/cds/polskie/grupy/s/serafins/serafins.html> (dostęp: 21.11.2015).

<http://muzyka.onet.pl/anna-serafinska-gadu-gadu> (dostęp: 21.11.2015).

<http://www.rmfon.pl/artysci/raz-dwa-trzy,2503.html> (dostęp: 21.11.2015).

<http://muzyka.onet.pl/artysci/katalog/katarzyna-nosowska,163324,artysta.html> (dostęp: 21.11.2015).

<http://www.zpav.pl/fryderyk/nominowani/index.php?year=2009> (dostęp: 21.11.2015).

<http://www.ochteatr.com.pl/event-data/1588/nosowska-osiecka> (dostęp: 22.11.2015).

<http://www.polskieradio.pl/9/202/Artykul/168642,%20NO-%20Nosowska%20Osiecka>(22.11.2015).

<http://maciejmiecznikowski.pl/biografia/> (dostęp: 22.11.2015).

<http://www.maciejmiecznikowski.pl/muzyka-3/czarodzieje/> (dostęp: 22.11.2015).

<http://www.polskieradio.pl/9/1364/Artykul/1241006> (dostęp: 24.11.2015).

<http://www.astrudgilberto.com/biography.htm> (dostęp: 16.01.2016).

Dzieło Artystyczne

„O zmierzchu”

Muzycy w składzie:

Dominik Bukowski - wibrafon

Leszek Dranicki - gitara

Maciej Sikała - saksofon tenorowy

Piotr Słopecki - fortepian

Jarosław Stokowski - kontrabas

Roman Ślefarski - perkusja

Piotr Słopecki - aranżacja

CD TT: 34'05"

„O zmierzchu” (nagranie studyjne)

studio nagrań Radia Olsztyn 2013

1. Dookoła noc się stała / muz. Adam Sławiński.....2'52"
2. Nie jest źle / muz. Krzysztof
3. Komeda.....4'02"
4. Pensjonat „Perła Jezior” / mu. Adam Sławiński.....3'42"
5. Czarodzieje / muz. Andrzej
6. Zieliński.....3'15"
7. Luna srebrnooka / muz. Seweryn Krajewski.....3'19"
8. Jak pięknie jest umierać między gołębiami / muz. Andrzej Zieliński.....2'56"
9. Ja nie chcę spać / muz. Krzysztof Komeda.....3'25"
10. Dom na jednej nodze / muz. Jacek Mikuła.....3'34"
11. Parę pytań / muz. Jan Ptaszyn Wróblewski.....2'58"
12. Życie nie stawia pytań / muz. Seweryn Krajewski.....3'37"

Realizacja i mastering- Ryszard Szmit